COMMODIANUS — CARMEN APOLOGETICUM

(1060 vers)

VERSIFICATION DES VERS 1 A 1060

C.H. : clausule d'hexamètre (C.H.+ : avec pied(s) précédent(s))
(H. ?): hexamètre complet ?

Les clausules spondaïques n'ont pas été prises en compte.

```
           _   . . .  _ _    .  ._  ._  _  .   _ _ _
v.1      Quis poterit unum proprie Deum nosse caelorum,    (VERSIFICATION RYTHMIQUE ?)
          . .   _  _   . . .       .  _  _  .   . _  _  C.H.    Pour plus d'informations,
v.2      nisi quem is tulerit (...) ab er|rore ne|fando ?        voir à la fin de de texte)
         _  _ _  _  _ _     . ._     _   _   .  . _ _  C.H.+
v.3      Errabam ignarus spatians, spe |captus i|nani,
          _   . .   _ _ _   _  _  _  _   _  .  .   _ _ C.H.
v.4      dum furor aetatis primae me por|tabat in |auras.
          _   . _   _    . .. . ._     . .  _  _  . _  _
v.5      Plus eram quam palea levior ; quasi centum inessent
         .  . . _  . . .   _     _ _    _  _   .  .  _ _ C.H.
v.6      in humeris capita, sic praeceps quo|cumque fe|rebar.
          _   . .     _   _ _   _ . _ _   _  .  .   _  _ C.H.
v.7      Non satis ; his rebus criminosus |denique |Marsus
          _ .  ._  _  .   _  _  _  _  _  _   . _  _
v.8      paene fui factus herbas incantando malignas.
          _   _ ._   . . _   _   _  . _    _    ..   _  _  C.H.
v.9      Sed gratias Domino - nec sufficit |-vox mea |tantum
          _  . .    _   . . _  . _  _  _  _  _  _  _ _
v.10     reddere - qui misero vacillanti tandem adluxit !
         _  _  _    .  ._  _ . _ _   _ . .   _ _  C.H.
v.11     Adgressusque fui tradito in |codice |legis,
           . .  . _  _ _     . _   . .   _  . .   _  _  C.H.
v.12     quid ibi rescirem ; statim mihi |lampada |fulsit.
          _    _ _ _  _ _   ._  _ _   _  _   .  _  _
v.13     Tunc vero agnovi Deum unum summum in altis,
         .  . ._  _ _   _   .  .   _  _ .  .  _ _ C.H.
v.14     et ideo tales hortor ab er|rore re|cedant.
           _   .  ._   . .  _   . .    _  _    _  . .    _  _    H.?
v.15     Quis meli|or medi|cus nisi |passus |vulneris |aestus ?
          _  _    . _    _ _ .  _  _ _   _   .  _ _ _
v.16     Multi quidem bruti et ignoti, corde sopiti,
          _   . .    _ _  _   _   _   . .    _  .  .  _ _ H.?
v.17     nil sibi |propo|nunt cog|noscere ; |more fe|rino
            _ _     _   . . _    _ _   _    .  .   _ _    H.?
v.18     quaerunt, |quod rapi|ant aut |quorum |sanguine |vivant.
```

v.19 Dummodo laetentur saginati |vivere |porci, C.H.
v.20 ingerunt ut tumulum ferculum, dum divitiis plaudent,
v.21 (...) mutabuntur paupera veste fastidiis.
v.22 Sufficeret illis utique, quod |promptius |edunt. C.H.
v.23 Si pinguis est opibus, sibi sit ; si Caesari dignus,
v.24 quid sua praeponit fragilis nec |respicit |ullum ? C.H.
v.25 Communicet immo talis bonitatem in omnes,
v.26 cui Summus divitias, honores |addidit |altos. C.H.
v.27 Nec enim vitupero divitias datas a Summo,
v.28 sed culpandus erit, qui superex|tollitur |illis. C.H.
v.29 Suadeo nunc ergo altos sic et humiles omnes,
v.30 ut legant assidue vel ista vel |cetera |legis. C.H.
v.31 Aspicite, quoniam brevis est nobis |credita |vita ; C.H.
v.32 discite, quapropter moriamur nati, prudentes !
v.33 Quid hebetes morimur, quid profuit lucem vidisse ?
v.34 Si nihil inquiras, hoc est beluarum adesse.
v.35 Certe Deus summus hominem praeposuit arvis,
v.36 non feram nec pecudem. Cur nos simi|lemus ad |illas ? C.H.+
v.37 Omnipotens voluit hominem sibi praebere laudes ;
v.38 idcirco futura docuit nos ipse divinos.
v.39 Quae ut crederemus, non tantum verbo sonavit,
v.40 sed et demonstravit fortia Pharaone decepto.
v.41 Non solum hoc fecit : et Noe sub tempora quoque
v.42 ostendit, quae poterat, quoniam Deum nemo quaerebat.
v.43 Mitior exinde paulatim |coepit ad|esse C.H.
v.44 Diluvi|o fac|to, quo |posset |terra re|pleri. H.?
v.45 Jam paene medietas annorum sex |milibus |ibat, C.H.
v.46 et nemo scibat Dominum, passimque viventes.
v.47 Sed Deus, ut vidit hominum nimis ut |pectora |clausa, C.H.

v.48 adloquitur Abraham, quem Moyses e|nuntiat |ipsam. C.H.
v.49 Ipse de|dit le|gem popu|lo Phara|one ne|cato, H.?
v.50 et quis esset, Dominus ipse se prae|ixit ab |illo. C.H.
v.51 Nec una contentas prophetica voce se promit,
v.52 sed multos adhibuit testes, qui de illo clamant.
v.53 Hunc ergo, cum legitis multorum prae|conia |vatum, C.H.
v.54 invenietis eum carnem invenisse pro nobis.
v.55 Unde nunc erratur, ordinasse |talia |Summum, C.H.
v.56 et quasi subsannant, nec sciunt, quod ab ipso ridentur !
v.57 Interdum subicio, qualiter praelegi prophetas,
v.58 et rudes edoceo, ubi sit spes vitae ponenda.
v.59 Quid Deus in primis vel qualiter |singula |fecit, C.H.
v.60 jam Moyses edocuit ; nos autem de Christo docemus.
v.61 Non sum ego vates nec doctor |jussus ut |essem, C.H.
v.62 sed pando praedicta vatum ober|rantibus |austris. C.H.
v.63 Ergo mei similes, quos raptim aura deportat,
v.64 quaerite jam portum, ubi sunt pe|ricula |nulla. C.H.
v.65 Agricola doctus tempestiva longe dinoscit
v.66 et, priusquam veniant, recolligit se sub antra.
v.67 Estote prudentes, quod imminet |ante vi|dete C.H.
v.68 et, priusquam veniant clades, provi|dete sa|luti. C.H.
v.69 Ignavia pueris opus est, non certe robustis :
v.70 si decet hoc rudibus, non convenit aevo maturis.
v.71 Quae quidem pars hominum non sit mode|rata, ve|tusta
v.72 sic erit ut perna minime sal|facta : pu|trescat. C.H.
v.73 Nemo petram subicit, nisi solus |ignis ad |escam : C.H.
v.74 saxei sic homines mollescunt sero gehenna.
v.75 Clamamus in vacuum surdis refe|renda pro|cellis C.H.
v.76 et lumen offerimus caecis sine causa praebentes.

v.77 Stat miles ad missam : unus audit, et |excutit |alter C.H.
v.78 nec accipit corde monita, sed |perditus |errat. C.H.
v.79 Quis modo delinquit (judices estote de istis !),
v.80 Qui monet aut ille, qui non vult dicto parere !),
v.81 Spero, reus non est, qui Caesaris |dictus ob|audit, C.H.
v.82 contrarius autem perdit suam vitam superbus.
v.83 Interdum quod meum est, qui prius erravi, demonstro
v.84 rectum iter vobis, qui adhuc er|ratis i|nanes. C.H.
v.85 Vos tamen eligite, arbitrio vestro placentes,
v.86 quis velit venenum aut suavia |pocula |vitae ! C.H.
v.87 Bonum et malum est in ista natura creatum,
v.88 ut homo post fata probetur quis Deo dignus.
v.89 Adgredere jam nunc, quisquis es, per|ennia |nosse : C.H.
v.90 disce, De|us qui |sit vel |cujus | omine |adsit ! H.?
v.91 Est Deus omnipotens, unus, a semetipso creatus,
v.92 quem infra reperies magnum et humilem ipsum.
v.93 Is erat in verbo positus, sibi solo notatus,
v.94 qui pater et filius dicitur et spiritus sanctus.
v.95 Sed ex quo decrevit mundum com|ponere |signis, C.H.
v.96 ignem interposuit metuendum angelis ipsis.
v.97 Quos tamen distribuit minoris potentiae factos,
v.98 ut regerent caelos et terram et |subdita |terrae. C.H.
v.99 Hunc ergo nec ipsi nuntii di|noscere |possunt, C.H.
v.100 qualis sit aut quantus, nisi quod prae|cepta se|quuntur. C.H.
v.101 Est honor absconsus nobis et angelis ipsis,
v.102 quod Dei majestas, quid sit, sibi |conscia |sola est. C.H. (aphérèse)
v.103 Relucet immensa super caelos |et sine |fine ; C.H.
v.104 aureum est totum, quod est quasi |flammea |virtus. C.H.
v.105 Illic Dei vas est, tantum sine |cognita |forma, C.H.

v.106 illa sunt secreta solo Deo nota caelorum.
v.107 Haec gloria Dei est unica super angelos omnes,
v.108 hoc Deus est lucis aeternae, hoc |spiritus |aevi. C.H.
v.109 In primitiva sua qualis sit, a nullo videtur,
v.110 detransfiguratur, sicut vult os|tendere |sese. C.H.
v.111 Praebet se visibilem angelis juxta formam eorum
v.112 et homini fit homo, ceterum Deus verbo probatur.
v.113 Idcirco nec poterit tanti Dei forma dinosci ;
v.114 quidquid est, unum est, immenso |lumine |solus ; C.H.
v.115 ubi facies, oculi aut os aut |membra no|tantur, C.H.
v.116 inde pugillo suo concludere circulum orbis.
v.117 At tamen cum voluit sciri de se ipso qui esset,
v.118 numine de tanto fecit se videri capacem.
v.119 Sunt quibus in ignem apparuit |voce lo|cutus ; C.H.
v.120 sumptus est in carnem, quem regio |nulla ca|pebat. C.H.
v.121 Hic Deus omnipotens, Dominus suae |conditi|onis, C.H.
v.122 cum sit invisibilis, facit se videri quibusdam.
v.123 Qui formatur modo, modo se dif|fundit in |auras, C.H.
v.124 cujus nec initium nec finem |quaerere |fas est. C.H.
v.125 Hic sine initio semper est Deus |et sine |fine, C.H.
v.126 qui, prius quam faceret caelum, fere|batur in |aevum ; C.H.
v.127 quicquid tenet caelum, prospicit ubique de caelo
v.128 et penetrat totum oculis et |auribus |audit. C.H.
v.129 Huic ergo placuit carnalem mundi tenorem,
v.130 ut exaltaretur sola sempiterna majestas.
v.131 Nam, quod erat ante, referre nunc |ardua |res est ; C.H.
v.132 sit licet descriptum, non sit nobis cura de illis.
v.133 Cum haec, quae videmus, non possumus |tangere |tota, C.H.
v.134 quis poterit scire, quid sit trans Oceani finem ?

v.135 Et caelum videmus, sed illic quid |intus a|gatur, C.H.
v.136 nullo datur scire, donec fiat |exitus |aevi. C.H.
v.137 Sufficiat tantum de futuro nosse promissa ;
v.138 ad illa tendamus cupidi, tota mente devoti.
v.139 Sicut avis Phoenix meditatur a |morte re|nasci, C.H.
v.140 dat nobis exemplum, post funera |surgere |posse ; C.H.
v.141 hoc Deus |omnipo|tens vel |maxime |credere |suadet, H.?
v.142 quod veniet tempus defunctorum |vivere |rursum ; C.H.
v.143 sit licet nunc pulvis, jaceant licet ossa nudata,
v.144 integratur homo, ut fuerat qui |mortuus, |olim, C.H.
v.145 et gratia major tunc erit quam |istius |aevi, C.H.
v.146 non dolor nec lacrimae tunc erunt in |corpore |nostro, C.H.
v.147 non caro recipiet ferrum, non |pustula |surget. C.H.
v.148 Hoc Deus instituet, at sit illi |gloria |major.
v.149 Hic fecerat primum hominem, ut |esset e|ternus, C.H. (pour ces deux vers, cf. Havet)
v.150 sed ruit in mortem neglectis ille prec|eptis. C.H.
v.151 Propter |quae stori|as tan|tas Deus |esse pa|ravit, H.?
v.152 ut inventiones diabuli de|tergeret |omnes. C.H.
v.153 Rectorem in terra dederat Deus |angelum |istum : C.H.
v.154 qui, dum invidetur homini, perit |ipse pri|orque. C.H.
v.155 Interea justos per ipsos |cernit ad |actus, C.H.
v.156 et facinorosum Cain in gehenna reservat.
v.157 In scelere coepit versari gens omnis humana,
v.158 nec respicientes, quis esset cre|ator e|orum. C.H.
v.159 Quod Deus excelsus indigne |pertulit |illud, C.H.
v.160 delere proposuit universa |paene cre|ata. C.H.
v.161 Dicitur et legitur Noe liberatus ab aqua,
v.162 ceteri diluvio perierunt ira caelesti.
v.163 Hinc, sicut initio, paulatim |terra re|pletur. C.H.

v.164 Cessit prius facinus, sed alter a clades adhaesit.

v.165 Adgressi sunt stulti turrem fabri|care sub |astris, C.H.

v.166 ut quasi per illam possent a|scendere |caelos. C.H.

v.167 Quod Deus ut vidit fieri sub una loquella,

v.168 descendit et fecit loquerentur lingua diversa.

v.169 Quos inde disparsit per insulas terrae semotos,

v.170 ut fierent gentes vario ser|mone lo|quentes. C.H.

v.171 Tunc genus indocile vitam feri|tatis a|gebat ; C.H.

v.172 nemo Deum sciebat, disputabat nemo de vita.

v.173 Inrepserat quoniam rudibus teme|rarius |ille C.H.+

v.174 per latices animae, depravavit mentes acerbas

v.175 persuasitque dolo coitus infandos amare,

v.176 vivere rapinis in gaudio |sanguine |fuso. C.H.

v.177 Hanc gloriam stulti prosequuntur |tempore |parvo ; C.H.

v.178 quo nulla venia liberat, se dicendo seductos.

v.179 Si suadet adulter, culpa est tua prosequi talem ;

v.180 non ille te damnat, sed tu tua sponte te damnas.

v.181 Errabant indocti veteris fal|lacia |hostis, C.H.

v.182 obliti Dominum, opera ma|ligna se|quentes. C.H.

v.183 Quod diu ve fieret grassatio tanta latronis,

v.184 tempore partito miseratus est tandem ablato.

v.185 Complacuit illi colloqui cum uno de multis,

v.186 ut faceret populum ad se transeundo dilectum.

v.187 Ex eo coeperunt unum Deum |nosse pro|fani C.H.

v.188 et fieri populus secundum Dei decreta.

v.189 Duos enim populos distinxerat ex se Rebecca :

v.190 hic prior est factus, alter ut suc|cederet |illi. C.H.

v.191 In Aegypto primum Israhel con|crevit a|lumnus ; C.H.

v.192 inde Deus illos ejecit duce Moyse,

v.193 per quem dedit illis legem in monte Sina,
v.194 ut nostra posteritas Dominum cog|nosceret |unum. C.H.
v.195 Deinde prophetas ex ipsis |dicere |jussit, C.H.
v.196 quod Deus in hominem depreti|atur ab |illis. C.H.
v.197 Induxerat eos Dominus in terra promissa,
v.198 ut ibi sub lege viverent, donec |ipse ve|niret. C.H.
v.199 Gens ingrata bonis noluit jugum ferre praeceptis,
v.200 sed magis in scelere prisco revoluta florebat ;
v.201 nec umquam desinuit : hodie quoque |talis ha|betur ; C.H.
v.202 Praetermisso Deo luxurias saeculi mavult.
v.203 Quod maxime Dominos cogit evitare dilectos ;
v.204 abscisos in totum a saeculo |praemonet |esse. C.H.
v.205 "Si filios dixit, in illius |sancta mo|remur ; C.H.
v.206 quid foris egredimur adulteri pompam sequentes ?"
v.207 Seductor antiquus per talia |decipit |omnes : C.H.
v.208 immittit luxurias, per quas perdat filios Alti ;
v.209 agonia immittit, spectaculis |ire cru|entis C.H.
v.210 aut nimis obscaenis, inpudica |nosse pu|dicis. C.H.
v.211 Si fuerat castus, incestus |proficit |inde C.H. (et H. ? si allongement de 'castus')
v.212 et placent adrident, quae tunc mala |gaudia |temptant. C.H.
v.213 In istis luxuriis populus primi|tivus a|gebat C.H.
v.214 et a lege Dei semper rece|debat i|normis. C.H.
v.215 Ad quos emundandos saepe Deus |misit a|lumnos, C.H.
v.216 ut illos corrigerent depravatos |denuo |Summo. C.H.
v.217 Excipere numquam volverunt dicta divina,
v.218 sed voluntate sua saevierunt |semper in|epti. C.H.
v.219 Mactabant justos redarguentes illos inique,
v.220 dum nollent accipere frenum disciplinae caelestis.
v.221 Esaiam serrant, lapidant Jeremiam erecti,

v.222 Johannem decollant, jugulant Zachariam ad aras.
v.223 Et venit et ipse, fuerat qui prae|dictus ab |illis, C.H.
v.224 et patitur, quomodo noluit, sub i|magine |nostra. C.H.
v.225 Cujus in exitio omnis prophe|tia re|pleta est, C.H.
v.226 dixerat hunc Daniel novissimum |esse pro|phetis. C.H.
v.227 Is erat, quem propter vates de tuba canebant,
v.228 in sua venturum propria, quem sui negarent.
v.229 Improvidi semper et dura |cervice re|calces, C.H.
v.230 dum respuunt formam, sacramenta legis amittunt.
v.231 Non illos justitia humilis caro |nata re|fregit, C.H.
v.232 nec bonitas tanta aut aegrorum cura de verbo.
v.233 Pia religio, o tam veneranda majestas,
v.234 cujus medicina taliter in terra profecit !
v.235 Non ullum de ferro secuit, non emplastro curavit,
v.236 sed sine tormento statim suo dicto sanavit.
v.237 Talia videntes turbabantur mente Judaei,
v.238 qui magis invidia ducti sunt in zelo livoris,
v.239 non respicientes prophetarum |dicta se|pulti, C.H.
v.240 quod veniret homo talis, qui dis|pergeret |illos. C.H.
v.241 Quousque veniret Dominus, prophetae canebant ;
v.242 ex eo, quo venit, tacuit prophetia Judaeis.
v.243 Post quem in exilium devenerunt corde durato
v.244 nec modo dinoscunt, quapropter sint |talia |passi. C.H.
v.245 Praedictum fuerat illis ab E|saia pro|pheta C.H.
v.246 et a Danielo similiter |perdere |terram ; C.H.
v.247 quae non ante tamen, nisi dux civi|tatis in |ipsa C.H.
v.248 penderet in ligno, fieret de|serta de|inde. C.H.
v.249 Desubito qualis obfulsit |gloria |genti, C.H.
v.250 ut fie|ret popu|lus, popu|lus qui |non erat |ante ! H.?

v.251 Non fuit adtonitus Esau, dilectus a patre,

v.252 junior quod frater primitiva |tolleret |ille ? C.H.

v.253 Sic nec synagoga potuit cog|noscere |tempus, C.H.

v.254 quando et quo duce caderet de suo privato ;

v.255 sicut e|rat scrip|tum, quod a|vis sua |tempora |norunt, H.?

v.256 nam populus iste non me intel|lexit ad|esse. C.H.

v.257 Ventum est, ut ipse dominator caeli veniret :

v.258 secundum scripturas non est compu|tatus ab |ipsis. C.H.

v.259 Praescius boc fuerat Dominus, quasi cuncta qui novit ;

v.260 idcirco per ora prophetarum |ista pre|dixit. C.H. pour la prosodie Commodienne : ae=e

v.261 Gens cervicosa nimis sem|perque re|bellans C.H.

v.262 dum sibi primatum vindicaret, |causa re|secta est. C.H.

v.263 In quorum stadia gentiles |esse pre|fecit ; C.H.

v.264 dixerat hoc ante : "Gentes sperabunt in ipsum.

v.265 Nam lapis inmissus ipse est in fun|damina |Sion, C.H.

v.266 crederet in quo qui, is haberet vitam aeternam.

v.267 Hunc sanctum sanctorum Daniel perungui designat

v.268 et exterminari post illum chrisma regale.

v.269 David illum dixit clavis configi silentem :

v.270 "Effoderunt, inquit, manus meas et pedes ipsi."

v.271 Salomon quoque tam aperte de illo prophetat,

v.272 "Occidamus justum ! "Dicturos esse Judaeos.

v.273 Hieremias totidem crucem figurate demonstrat :

v.274 "Venite, mittamus lignum in pane !" Dicentes.

v.275 Dux autem ipsorum Moyses prae|coniat |illis : C.H.

v.276 "Ante tu|os ocu|los pen|debit |vita ne|cata." H.?

v.277 Hic pater in filio venit, Deus unus ubique :

v.278 nec pater |est dic|tus, nisi |factus |filius |esset. H.?

v.279 Nec enim relinquit caelum, ut in terra pareret,

v.280 sed, sicut disposuit, visa est in terra majestas ;
v.281 De virtute sua carnaliter nasci se fecit
v.282 [Lacune]
v.283 (............)licet facere fimbriam unam.
v.284 Jam caro Deus erat, in qua Dei virtus agebat.
v.285 Quid, quod prophetae canunt, invisibilem |esse vi|dendum, C.H.
v.286 ut claritas tanta fieret homo quoque pro nobis.
v.287 Nec populus noster prosilisset in nova lege,
v.288 si non Omnipotens ordinasset ante de nobis.
v.289 Hic erat Omnipotens, cujus in |nomine |gentes C.H.
v.290 crederent omnino, quod propheta dixit Esaias :
v.291 "Exsurget in Israel homo de radice Jesse,
v.292 in illum sperabunt gentes, cujus signo tuentur."
v.293 Et alter dixit testem illum |esse per |orbem, C.H.
v.294 manifestari eum principem nati|onibus |ipsum. C.H.
v.295 In psalmis canitur : "Dominus regnavit a ligno ;
v.296 exsultet terra, jocundentur |insulae |multae." C.H. (-lae bref pour Commodien)
v.297 Sic et patriarchae Jacob bene|dictio |vera C.H.
v.298 paruit in gentes : "Hic erit spes gentium, inquit.
v.299 Sub caelo non aliud nomen est nisi Christi praelatum,
v.300 in cujus nomine crediderunt gentes ubique."
v.301 Non ita suademur credere pro |tempore |clauso, C.H.
v.302 sed propter futurum tempus, in aeterno viventes.
v.303 Haec speranda nobis spes est, sempiterno frunisci,
v.304 non ista, quae fragilis cito mutat |gaudia |nostra. C.H.
v.305 Sint licet divitiae prae oculis |laute fru|endae, C.H.
v.306 excluderis illis substituta |morte ca|duca ; C.H.
v.307 aut si perseveraveris, horrescis ipse vivendo,
v.308 aut si valetudo fuerit mala, |quo tibi |vita ? C.H.

v.309 Tormentum est totum, quod vivimus isto sub aevo ;

v.310 hinc adeo nobis est spes in futuro quaerenda :

v.311 hoc Deus |horta|tur, hoc |lex, hoc |passio |Christi, /L-6 --> H.?

v.312 ut resurrecturos nos credamus in novo saeclo.

v.313 Sic Dei lex clamat : fieret cum humilis Altus,

v.314 cederet infernus, ut Adam levaretur a morte,

v.315 descendit in tumulum Dominus suae plasmae misertus

v.316 et sic per occulta inanivit |fortia |mortis. C.H.

v.317 Obrepsit Dominus veteri latroni celatus

v.318 et pati se voluit, quo magis pro|sterneret |ipsum. C.H.

v.319 Ille qui|dem au|dax et |semper |saevus ut |hostis, H.?

v.320 dum sperat in hominem saevire, victus a Summo est.

v.321 Per quod prius hominem prostraverat morti malignus,

v.322 ex ipso devictus ; unde nobis vita provenit.

v.323 Adam degustato pomo mori |jussus ob|ivit ;

v.324 cujus de peccato morimur sic et |omnis i|temque. C.H.

v.325 Sed iterum dixit Dominus : "De ligno vitali

v.326 si sumpserit ille, in aeternum |vivat ho|nestus." C.H.

v.327 Mors in ligno fuit et ligno |vita la|tebat,

v.328 quo Deus pependit Dominus, vitae nos|trae repertor.

v.329 Hoc lignum vitae Dominus prae|dixerat |esse, C.H.

v.330 ut, qui |credit e|i, sic |sit quasi |sumat ab|inde. H.?

v.331 Et sumit et gustat suaviter Dei summi praecepta

v.332 et discedit, quoniam potior resurgit, a morte.

v.333 Qui credit in Christo, de ligno vitae degustat,

v.334 quo fuit suspensus Dominus, a Moyse praedicto.

v.335 Hunc ipsum Esaias humilem de|nuntiat |esse C.H.

v.336 et nimis dejectum, fuerit quasi servi figura :

v.337 et vidimus illum, nec erat praeclarae figurae,

v.338 in plaga depositus homo, sciens |omnia |ferre. C.H.
v.339 Hic dolet pro nobis et peccata |nostra re|portat, C.H.
v.340 et pro facinore nostro Deus |tradidit |illum. C.H.
v.341 Qui, cum vexaretur, tacuit sicut |agnus ad |aras. C.H.
v.342 Hic homo jam non erat, sed erat Deus caro pro nobis
v.343 quo palam apparet hoc erat Dei |nomen o|riri, C.H.
v.344 quod modo praeclarum nomen apud gentes habetur.
v.345 Hoc Malachiel canit propheta, qui et |angelus |ipse, C.H.
v.346 cum et Judaeorum reprobet sacrificia dicens :
v.347 "Non erit acceptum mihi sacrificium vestrum,
v.348 sed in omni loco offerunt meo nomini gentes,
v.349 apud quos eximium nomen meum |magnifi|catur, C.H.
v.350 qui sine cruore offerunt meo nomini munde.
v.351 Nam fuit is ipse humilis, latens |nomine |magno, C.H.
v.352 qui de semet ipso per ora pro|phetica |clamat : C.H.
v.353 "Contumax non sum, ait, neque contra|dico no|centi, C.H.
v.354 dorsum quoque meum posui ad flagella caedendum
v.355 maxillasque meas palmis feriendas iniquis
v.356 praebui nec faciem averti sputis eorum.
v.357 Stultitia subiit multis, Deum |talia |passum, C.H.
v.358 ut enuntietur crucifixus |conditor |orbis." C.H.
v.359 Sic illi complacuit consilium |neminis |uso - C.H.
v.360 nec alius poterat - taliter venire pro nobis.
v.361 Mortem adinvenit, cum esset |invidus, |hostis, C.H.
v.362 quam ebibit Dominus passus, ex inferno resurgens.
v.363 Idcirco nec voluit se manifes|tare, quid |esset, C.H.
v.364 sed filium dixit se missum fuisse a patre.
v.365 Sic ipse tradiderat semet ipsum dici prophetis,
v.366 ut Deus in terris Altissimi |filius |esset. C.H.

```
          _  .  _  .  . .     . . .  _    _  .  .    _ _   C.H. avec hiatus !
v.367    Hoc et ipse fremit, humilis in |carne cum |esset,
          _  _ _   .  _  _   .  _  .  .   _  ..   _  _   C.H.
v.368    testaturque patrem, ut ora pro|phetica |firmet.
         _  _   __  . . .  . .. _   .  _   ..   _ _    C.H.
v.369    Ex Israel legimus hominem re|surgere |talem ;
         .   . _ _    _   .   _    .  ._    _ .  .   _  _    C.H.
v.370    et homo est, inquit, et quis eum |novit in |ipsis ?
          .. _ ..   ..     _    .. _    _  .   _  _  _
v.371    Hieremias ait : "Hic Deus est noster aequalis,
          _      _ .  _   _  _   _ .  _     _ _  _ _   _ _ _
v.372    post haec et in terris nisus est conversatus humanis."
         _  .._  _ _      _  _   ..   _  _  ._ _ _
v.373    Esaias autem : "Tu es Deus, et nesciebamus :
         _    ..  _  _ _      _     _ _  _   _  _   .  .   _ _  C.H.
v.374    et Deus in te est, et praeter te non |alter ha|betur.
         _    .  .  _  _ _    .  _ _ _    _  . .  _ _    C.H.
v.375    Et quis in occasum prophetarum |lege ve|niret ?
          _  _ .  . . _   _ .  _     ..  _  _     _ _ _
v.376    Cantate Domino, nomen est Deus illi, qui venit !"
         _    _  _   _ _ _    _  _    _  _  _ .  .   _  _    C.H.
v.377    Et psalmus de ipso quartus quadra|gesimus |inquit :
          _ _  _ .  . _ _   _  . _    _  .  . _  _   C.H.
v.378    "Exaltabor ego in gentibus |nomine |magno."
         .  . . ._ . . .      . ._  _  . ._   _ _
v.379    Et alibi legimus : "Hodie te genui, fili ;
          . .  _   . . . ._  .   . _ _   _  _   _  _ _
v.380    pete, et dabo tibi, et habebis gentes heredes."
          _  _ _   _  _ _     _  _   ..  _ .   . .   _ _
v.381    Certe jam apparet, qui sit Deus et quis in ipso,
         _   _ .  _   _ . .   _  . _ _  _  _  . _  _
v.382    et cujus in nomine crederemus gentes ubique :
          _  _  _      _ _   ._   . ._  _ _    _  . .     _ _  C.H. hiatus!
v.383    dictum est Christo meo, teneo cujus |dexteram, |illud :
         _  _ ._    _  _   .  _  . _    _   ..   _  _   C.H.
v.384    exaudiant gentes, et imperet |gentibus |ipse.
           _    _ . _  . .  _      _  _   _  . _  _   . _ _
v.385    Quid plurimis opus est, cum res tam aperte probatur,
          _  _     _  _ _ _    . . _   _  .  _  _   _ _ _
v.386    cum is, qui taxatur, populus jam in illo laetatur ?
         _  _  _ _   . . _    _  _ . _   _ _  . _  _
v.387    Illi autem miseri, qui fabulas vanas adornant
         _   . _  _  _ _     . _  . _   _   . _ _ _  _
v.388    et magum infamant, canentibus rostra elusissent,
           _ _  ._   _ _    _  .   _  _  _  _  ._  _
v.389    quales eos dicam ? Antequam dispersi fuissent ;
           _   .  _  . _ _    _ _   _   _  . _   _ _
v.390    quos nec exsulatus fregit nec servitus ipsa.
          _  . .  _   .. _    _  _  .   .  _  _   . _ _
v.391    Si magus adfuerat, cur ergo prophetae canebant
          _  _ _  _   _ _   .  _ _    _   _  ._  _   _
v.392    venturum e caelo, ut esset spes gentium ipse ?
          _  _  _  _ _  _    _ _  ._     _  . .   _  _   C.H.
v.393    Si false de ipsis pronuntiant |perdere |terram,
           _    _ . _   _ ._    _  . _   _   _  .  _  _ _
v.394    quod provenit de eis, sic erint et falsa de illo.
          _    ..  _    _  _     _ _    _    ._  _  ._ _
v.395    Sed quia sunt semper spreti, quod cruenti fuerunt,
```

v.396 contra suum Dominum rebellant dicere magum.
v.397 Nec nolunt audire, quae dixerunt vates in illos,
C.H.
v.398 quod non intellegerent in totum |fine sub |ipsa.
C.H.
v.399 Ipse Deus illos descripsit : |"Pectore |clauso
v.400 nec videant oculis nec intellegant corde durato ;
v.401 incrassavit enim cor populi hujus iniqui,
v.402 ut nihil agnoscant, donec meo verbo sanescant."
v.403 Praedictus est Deus carnaliter nasci pro nobis,
C.H.
v.404 ut fieret illis merito cruci|atio |major :
/H-12 d'où C.H.
v.405 ecce dabit Deus ipse vobis |signum ab |alto :
ae=e-> C.H.
v.406 concipiet virgo et pariet |terra ce|lestem ;
C.H.
v.407 Emmanuel autem vocetur, |jusserat |illos ;
v.408 quod lingua Latina "Deus nobiscum" evolvit.
C.H.
v.409 "Audite, quod ipse nutriretur |melle, bu|tyro,
C.H.
v.410 et Samariam caperet, verbum prius|quam loque|retur."
v.411 Sed haec est historia clausa, de qua docti revolvunt,
v.412 ut parvulus lactans sine pugna praedas iniret ;
C.H.
v.413 Passio cujus praedicta est |taliter |ante,
v.414 ut Deus passibilis fieret profuso cruore.
C.H.
v.415 Esaias ait : "Tamquam ovis |ductus ad |aram,
C.H.
v.416 nec voce clamavit, patienter |omnia |gessit."
C.H.
v.417 Suffigitur clavis, quod David prae|dixerat |olim ;
v.418 quem et potaverunt secundum scripturas acetum.
v.419 "Et in vestimentis meis, dixit, sortemque miserunt,
C.H.
v.420 quod factum, et legimus in illo |omnia |gesta."
v.421 Fuerunt et tenebrae factae tribus horis a sexta
C.H.
v.422 festinavitque dies inducere |sidera |noctis.
v.423 Praedictum hoc fuerat fieri per prophetam Amos,
C.H.
v.424 ut tegeret subito sese per sol|lemnia |sancta.

v.425 "Mala progenies, (....) |subdola |fronte ! C.H.
v.426 Generavi suboles, dixit Deus, qui me negarent.
v.427 Et dixit : "Audite vocem tubae". - |"Nolumus", |aiunt. C.H.
v.428 Hoc dicit Ezechiel : "Audient ergo gentes a longe".
v.429 Uno volo titulo tangere librum Deuteronomum :
v.430 "In caput eritis, gentes ; nam increduli retro".
v.431 Si respuunt certe omnia supra |dicta re|belles, C.H.
v.432 scite quid opponunt, cum res tam aperte dicatur ?
v.433 Videte jam ergo, dubii qui nunc |usque na|tatis, C.H.
v.434 quod gentes in Domini fuerint scrip|tura pri|ores. C.H.
v.435 Nunc ergo fas est credere, quem libri designant,
v.436 non idolis vanis, qui frustra pro vita coluntur,
v.437 nec istis adjungi voluptuosis |et sine |freno, C.H.
v.438 qui magis luxurias diligunt quam Summi praecepta.
v.439 Non est culpa satis una, qui |credere |nolunt, C.H.
v.440 sed magis infamant : "In puteum |misimus |illum". C.H.
v.441 Quapropter et Dominus indignatus |jurigat |illos : C.H.
v.442 "Propter vos nomen meum blasphematur in |gentibus", |inquit. C.H.
v.443 Si missus in puteum, sed resurgere quare clamatur ?
v.444 "Ab inferis, Domine, animam meam |inposu|isti : C.H.
v.445 ego dormivi, ait, et somnum cepi securus ;
v.446 auxilio Domini surrexi, nihil mali passus."
v.447 Et iterum dicit : "In infernum non derelinques
v.448 nec dabis sanctum tuum interi|tum quoque |videre." C.H.
v.449 Hic personans ait : "Fili prophetae, ascendo,
v.450 ut Dominum dicam passum per miseriam summum."
v.451 Et in libro psalmorum de Domini morte clamatur,
v.452 non ut illi putant David de ipso referre.
v.453 Aut si putant illud, congruunt universa, quae dixit ?

```
          _  _     . _  _ _   _ _   _    . .  . _ _
v.454    Non est flagellatus David nec cruce levatus.
           _     _ . . _  _   _ __   _ .  _ _  _
v.455    Quid ? Vaticinantur Judaei more Saturni ?
         _   _ . _   .._     _   _   _  _  _ .  .   _  _    C.H.
v.456    In fabulas coeunt, cum jam decli|netur in |illos ?
          _    . .  . . . _  . . _  _    . .  . _ _
v.457    Non quasi maleficum alapantur cruce levatum.
         _   ._   _  _  _   _  _ _  . _    _ ..   _  _   C.H.
v.458    Insciis, indoctis, ignorantibus |talia |fingunt.
            _   ..   _   _   _    _    _    . .   _ . .      _ _ /L-6-> H.?
v.459    "Quis Deus |est il|le, quem |nos cruce |fiximus ?" |aiunt
          _ _  _   _  . . .    _  _ _    _  .  _  _ _
v.460    nolentes respicere scripturas, corde caecati.
         _  .  . .  . ._   . . _   . .  _   .   .   _ _  C.H.
v.461    Ecce canit alius repetens ite|rumque pro|pheta,
          _ _   _ .  . _   . . _ _   _ .  _ _  _
v.462    cujus voce tamen titulatur talis edictus :
           _   _   _  .   . _   . .  _    _      _ . .  _ _  H.?
v.463    "Nunc ex|surgam, a|it Domi|nus, nunc |clarifi|cabor,
          _   _ _  _ .    . . _    _  _  .  _ _  _
v.464    nunc exaltabor, humilem quem ante vidistis ;
          _   _  _  . . _    _   . _   _   _ ..    _   _   C.H.
v.465    nunc intellegitis, nunc erit con|fusio  |vestra :
          _ .  _ . _ .   . ._  _   _  .   .  _ _   C.H.
v.466    vana cogitatis, ideo vos |ignis ha|bebit."
           _  _ .._  ._    _    _  .  _  .  _ _  _
v.467    Haec Esaias ait. Tunc sic et ipsa majestas,
          _  _  .  _   _  .    . . _ .   _  .   .   _  _   C.H.
v.468    cum esset in carne, profitetur |ipse quis |esset :
           _ .  ._  . . _   . . .  _  _  .  _ _ _
v.469    "Nemo meam animam poterit auferre conatus,
          .  . .   _  . _  _  _ . ._   ._  _  _ _
v.470    sed ego sponte a me pono eam meo decreto.
         _  .  . _  _     . ._  _ _  _  _ _  _
v.471    Ipse potestatem habeo de illa ponendi
         _   _ _  _ . . _   . ._  . _   _ .  .   _  _ /B-14-> C.H.
v.472    et sumendi iterum habeo potes|tatem in |illam."
         . _  ..   _ _   _  _  _  _  .   _  __
v.473    Apertius autem de justi morte clamatur,
         _   _ ._   . .  _  _ _ _  _  .  _ __
v.474    ut pareat magis induratos esse Judaeos :
          _  .  . _   _  _    _    . _  _   _  . .   _  _   C.H.
v.475    "Ecce perit justus, nec quidem in|tellegit |ullus ;
          .  . .  _   _ _   _ _   . _  _ .  _ _  _
v.476    sed erit in pacem hujus sepultura dilecti".
           .  _  _ _  _ _   _   . ._  _  .  _ _  _
v.477    Quid illi infamant in puteum esse demissum,
          _   . . .  _  _   . _  _ _    _ . _  _  _
v.478    cum legimus illum sepulturae traditum esse ?
         _  _ . ._ _    _ _ _    _  _   . _  _
v.479    Ignominiosi, crudeles, caeci, superbi,
           _  . _   _  _  _  _ _ _    _ _ .    _  _
v.480    qui magis de facto deberent lugere, plaudent !
         _   _ _ .  . _   . . _   _ _  _   .  _ _
v.481    Inspiratus enim Salomon de ipso prophetat
         _   . .  _  .  . _    _ ..  _   _  . .   _  _   C.H.
v.482    et magis insequitur plenius os|tendere |justum :
```

v.483 "Circumveniamus justum, si qui nobis gravis |esse vi|detur, C.H.
v.484 qui nostris operibus contrarius valde resistit ;
v.485 exprobrat in totum nihil nostra |lege te|neri, C.H.
v.486 adhuc et adfirmat filium Altissimi esse.
v.487 Omnimodo reprobat et nugaces |aestimat |esse, C.H.
v.488 abstinet et sese a nobis et in |altera |vadit ; C.H.
v.489 nos immundos, ait, et innovat |altera |justa, C.H.
v.490 et sibi |laeta|tur Domi|num patrem |esse cae|lorum. /B-16-> H.?
v.491 Ergo, si sermones illius sunt veri, probemus ;
v.492 temptemus hunc Deum videntes, |quid fit in |illum ; C.H.
v.493 interrogemus eum omni cum tormento quietum,
v.494 condem|nemus e|um tur|pissima |morte" di|centes, H.?
v.495 haec cum fecissent, capita sus|pensa mo|vebant : C.H.
v.496 "Salvum illum faciat pater, aut des|cendat ab|inde ! C.H.
v.497 Ut eos caecos Salomon os|tendat a|perte, C.H.
v.498 sic, quasi nunc referat, et fecisse |talia |culpat : C.H.
v.499 dum ista cogitant, ducti sunt in er|rore ne|fando ; C.H.
v.500 excaecavit illos malitia sua saevire.
v.501 Ecce quia caeci ipsi sunt et alteros aiunt,
v.502 dixit illis Salomon : "Nescierunt Dei secreta".
v.503 Quaecumque dixerunt testes universi priores,
v.504 in Christo fuerunt facta. Aut in altero dicant ?
v.505 Quod ipsum si cupiunt facere frustrantes in ore,
v.506 ipsi se subsannent, videant cum imp|letum in |illo. /H-13-> C.H.
v.507 Quis fuit is justus, de quo pro|phetae ca|nebant, /B-11-> C.H.
v.508 cum nemo sit justus in terris, nisi e caelo venisset ?
v.509 David enim princeps peccavit amando puellam,
v.510 peccavit et Salomon ; et tamen paenituit illos.
v.511 Cum isti tam clari et insigni reges eorum

v.512 non fuerunt justi, sed ipsi de justo canebant,
v.513 nec quidem Esaias vates de se |talia |dixit, C.H.
v.514 qui fuit ab rege Manasse de serra secatus.
v.515 Alter lapidatus, alter est mac|tatus ad |aras, C.H.
v.516 alterum Herodes jussit decollari reclusum.
v.517 Omnes isti vates alia sunt |morte per|empti, C.H.
v.518 quod Dominus ligno pependit, |voce Mo|ysi : C.H.
v.519 "Non quasi homo Deus suspenditur", |intimat |ante ; C.H.
v.520 "Aut non ceu filius hominis minas patitur", inquit.
v.521 Sic Dominus ipse cum venisset, |ista se|cutus : C.H.
v.522 "Oportet me, inquit, reprobari |voce Mo|ysi". C.H.
v.523 At ego non tota, sed summa |fastigia |carpo, C.H.
v.524 quo possint facilius ignorantes |discere |vera. C.H.
v.525 Hi autem iniqui, qui subdole |vivere |quaerunt, C.H.
v.526 jam semel cruenti perseverant |fingere |vana. C.H.
v.527 Infatu|ant stul|tos magis |eva|nescere |dictis, H.?
v.528 quod crucifixus sit, cum sic opor|teret e|umdem. C.H.
v.529 Sic enim disposuit propter primitivi ruinam ;
v.530 non solum pro illo, et pro nobis venit e caelo.
v.531 Constituit populum novum suo |nomine |firmam, C.H.
v.532 juxta prophetias complevit |omnia |Christus. C.H.
v.533 Ecce nova facio, Esaias |clamat in |ipso, C.H.
v.534 et nemo priora reputet nec an|tiqua se|quatur. C.H.
v.535 Haec nova |sunt hodi|e sub |nostra |lege pro|fecta, H.?
v.536 quod gentes in Christo credidimus dicto Moysi.
v.537 Ille du|os popu|los prae|dixerat |esse fu|turos, H.?
v.538 et quidem minorem populum prae|cellere |dixit. C.H.
v.539 Sed isti nequitiae pleni jam desperato furore :
v.540 "Lex nobis est data, dicunt, vos unde venistis ?"

v.541 Si nobis obsistunt, putant et re|sistere |Summo, C.H.
v.542 qui voluit nobis bonus esse (.... .) ?
v.543 Nec illud respiciunt cervicosi, setis erectis,
v.544 quod semper innocuos cruciarunt lege vitata.
v.545 Sic Deo fecerunt, quod erant consueti, crudeles,
v.546 et filios sese audent adhuc |dicere |Summi. C.H.
v.547 Jam qualiter iterum resurrexit, supra notavi
v.548 non de voce mea, sed dicta pro|phetica |dixi. C.H.
v.549 Praedixerat autem discipulis cuncta de sese,
v.550 qualiter a populo pateretur Petro negante ;
v.551 et quia de tumulis resurgeret tertio die,
v.552 dixerat et ipsud, et complevit |omnia |dicta. C.H.
v.553 At ubi surrexit, venit ad apostolos ipse
v.554 et stetit illis in medio : "Pax nobis", inquit
v.555 inter quos discipulos non adfuit unus orantes ;
v.556 cui cum referrent, discredere |coepit et |addit : C.H.
v.557 "Si prius non digitum misero, ubi clavi fuerunt
v.558 aut ubi percussus de lancea, |non ego |credo." C.H.
v.559 Tunc die Dominica rursus reme|avit ad |illos C.H.
v.560 et stetit illis in medio : "Pax vobis", inquit.
v.561 Et statim |adgredi|tur Tho|mam in|credulum |illum : /H-3-> H.?
v.562 "Accede propius et contange |corpus ut |ante. C.H.
v.563 Non ego sum umbra, mortuorum |qualis ha|betur : C.H.
v.564 vestigium umbra non facit ; considera vulnus."
v.565 Extendit palmas ; at ille |tangere |coepit C.H.
v.566 et manum |in late|re, fue|rat quo |lancea |fixa, /H-3/L-7-> H.?
v.567 misit et exinde prostravit se precando :
v.568 "Tu Deus et Dominus vere meus ! " Contra quem ille :
v.569 "Haec quia vidisti, credidisti, sed illi felices

v.570 posteri, qui credunt audito |nomine |tantum." C.H.
v.571 Quadra|ginta di|es cum il|lis ex |ordine |fecit, H.?
v.572 edocuit illis multa, quae saeclo venirent.
v.573 Post cujus ascensum miracula multa fecerunt,
v.574 de verbo curabant infirmos in |nomine |Christi. C.H.
v.575 Qui si talis erat, qualem isti perfidi dicunt,
v.576 fortia non fierent testium de verbo per illum.
v.577 Ascendit in caelos, sicut et scrip|tura ca|nebat : C.H.
v.578 "Excipite regem, principes, cae|lorum in |altis ! /H-11-> C.H.
v.579 Quid amplius opus est recitare cuncta de lege ?
v.580 Sufficiunt ista rudibus, bono |corde tu|enda. C.H.
v.581 Quod si nec ipsi volunt scire Deum |ista le|gendo,
v.582 ipsi sibi reputent, quo venerint, illo quo nolunt.
v.583 Vergilius legitur, Cicero aut Terentius item ;
v.584 nil nisi cor faciunt, ceterum de vita siletur.
v.585 Quid juvat in vano saecularia prosequi terris,
v.586 et scire de vitiis regum, de bellis eorum ?
v.587 Insa|numque fo|rum cog|noscere |jure per|itum, H.?
v.588 quod jura vacillant, praemio ni |forte re|gantur ? C.H.
v.589 Sit licet defensor, sit licet divinus orator,
v.590 nil morte proficiet, si vivus in Christo negavit.
v.591 Immo prius quaerat, ubi sit sua |vita re|dacta ! C.H.
v.592 Sic fuerit sapiens, si ceterum vituperatur.
v.593 Illi legunt jura et discunt proloquia mira,
v.594 sed superant miseros, pro quibus lo|quuntur, a|gendo. C.H.
v.595 Infelix est ille, qui venerit illis in ore ;
v.596 illi ferunt laudes et ille vic|toriam |damnis. C.H.
v.597 Stat miser |in medi|o mu|tus, cui |plus dolet |intus ; H.?
v.598 illi tonant ore et ille silentio nummis.

v.599 Obstrepit interea vox ador|nata di|urnum, C.H.
v.600 et saepe fit causa melior mala |pluscula |dando. C.H.
v.601 Hinc preti|um quae|rit sapi|ens, hinc |vincere |gaudet, H. ?
v.602 etsi prave gerat, dum sit modo victor, aegrotat.
v.603 Nil sua de causa tractat, cum lucra conatur ;
v.604 Spem subit alterius et suam posterga remittit.
v.605 Multi de successu rapiuntur saeculi silva ;
v.606 dum gaudent in brevia, remanent a gratia Christi ;
v.607 dum cupiunt multa oculo, dum augere quaerunt,
v.608 nec Deus est illis aliquid nisi saeculi vita.
v.609 Pro ventre satagitur, agon est pro ipso diurnum,
v.610 et verum agonem spernunt pro aeterna salute.
v.611 Quisque quasi vigilat sacculo, lau|datur a|cutus ; C.H.
v.612 Nam qui Deum sequitur, copria judi|catur ab |ipsis. C.H.
v.613 O nimium felix, saecularia si quis evitet !
v.614 Sit stultus aliis, sapiens dum sit Deo summo.
v.615 Ipsa spes tota, Deo credere, qui ligno pependit ;
v.616 foeda licet res est, sed utilis vitae futurae.
v.617 Nam populus ille primitivus illo deceptus,
v.618 quod filium dixit, cum sit Deus |pristinus |ipse.
v.619 Hic praeibat eos in columna nubis et ignis,
v.620 quando de Aegypto liberavit illos ad unum.
v.621 Hic crudele nefas imperat de unico nato,
v.622 ut probaret Abraham, cui dixit : "Parce !" De caelo
v.623 Angelus. Et Deus est, hominem totidemque se fecit,
v.624 et quidquid voluerit, faciet : |ut muta lo|quantur. C.H.
v.625 Balaam sedenti asinam suam colloqui fecit
v.626 et canem, ut Simoni diceret : "Clamaris a Petro !"
v.627 Paulo praedicanti dicerent ut multi de illo,

v.628 leonem populo fecit loqui voce divina.
v.629 Deinde, quod ipsa non patitur nostra natura,
v.630 infantem fecit quinto mense proloqui vulgo.
v.631 "Hic erat venturus commixtus |sanguine |nostro, C.H.
v.632 ut videretur homo, sed Deus in |carne la|tebat C.H.
v.633 non senior veniet nec angelus", dixit Esaias,
v.634 sed Dominus ipse veniet se os|tendere |nobis. C.H.
v.635 Hunc mare pertimuit, hunc venti, hunc |tartarus |ipse ; C.H.
v.636 agnovit Dominum omnis crea|tura la|tentem. C.H.
v.637 Solus nequam populus centriam e|rexit ad |illum : C.H.
v.638 "Absit, ut sic Dominus venerit in tali figura !"
v.639 Hic, sicut in terra, super fluctus maris inibat
v.640 et ventis imperat, placidum ut |redderet |aequor. C.H.
v.641 Hic legem tartaream derupit verbo praesenti
v.642 et levat de tumulis Lazarum die quarta foetentem.
v.643 Nam qui ferebatur, cum fuisset |obvius |illi : C.H.
v.644 "Surge, inquit, juvenis ! " Et resurrexit ille de ferclo.
v.645 Archisynagogi filiam deprecatus a patre
v.646 jam exanimatam plangentibus |suscitat |illam. C.H.
v.647 Mutum loqui fecit et surdum audire praesertim
v.648 et caecum ex utero natum, ut vi|deret in |auras.
v.649 Post XXXVIII paralyticum |surgere |jussit, C.H.
v.650 quem admirarentur grabatum in collo ferentem.
v.651 [Lacune]
v.652 cujus vestimento tacto profluvio sanata est.
v.653 Quinque panes fregit hominum in |milia |quinque C.H.
v.654 et quattuor milia iterum de septem refecit.
v.655 Plenius ut sese Dominus demon|straret ad|esse, C.H.
v.656 commutavit aquas, fierent ut |optima |vina.

v.657 In nuptias fuerat invitatus matre cum ipsa ;
v.658 quod fuit rogatus, subveniret vino defecto,
v.659 tunc jussit implere hydrias velocius aqua,
v.660 quod prius gustavit et sic ministrari praecepit.
v.661 Nec sic potuerunt Dominum cog|noscere |factis, C.H.
v.662 sed insanierunt, quasi nequam |perdere |morti. C.H.
v.663 Quod ipsum concedit, quoniam sic pati decrevit ;
v.664 si tamen crediderint, veniam tunc demum habebunt.
v.665 Hic est primogenitus per prophetas |ante pre|dictus, C.H.
v.666 ut vocitaretur in terris Altissimi proles,
v.667 felices, hominum spem suam in isto qui ponunt,
v.668 nam insipientes tamquam maledictum evitant.
v.669 Aeternitas illi praeparatur, Christo qui credit,
v.670 ut socius Dei sit homo post |funera |vivens. C.H.
v.671 Lex et prophetae docent, qui sunt Dei digni caelorum
v.672 et quibus absconsa revelantur |aurea |saecla. C.H.
v.673 Fer tot vates numero de filio Dei clamatur,
v.674 et eluserunt oculos fili Dei primi vocati ;
v.675 qui scelere facto non sunt recordati legendo,
v.676 sed perseveranter : "Nos sumus electi !" Dicentes.
v.677 Adhuc infatuant profanos balneis ire,
v.678 quos faciunt mundos ipsi Deo summo placere.
v.679 Aqua lavat sordes, non intima |cordis in|iqua, C.H.
v.680 nec sacra sacrilega potuerunt lavare curata.
v.681 Non ita |praece|pit Domi|nus, sacra |ferre ma|lignis ; H. ?
v.682 et locutus iterum, ab idolis mundos haberi :
v.683 "Nemo si|bi faci|at simu|lacrum |daemonis", |inquit ; H. ?
v.684 nam dixit et illis : "Idolis servire nolite.
v.685 Si Deus praecepit ab idolis valde caveri,

```
         .  _  _   _ . ._   _  _   _ _   _   .  .   _  _    C.H.
v.686    quid illi decipiunt gentes puros |esse la|vacris ?"
         _  _  _    . . ._   _ _   . _ .  _ _ _
v.687    Immo cum recipiunt tales, docere deberent
          _  _ .  _  . ._   . .  _  _   _  _   . _ _
v.688    servire non aliis, nisi tantum Summo placere.
          _   . . _    _ _   . _   _ .   _  _  _  _  _
v.689    Dum facinus quaerunt obumbrare Christi de morte,
         . . ._   _  _   _  _   .  _   _  .  .   _  _   C.H.
v.690    aperiunt valvas passim, ut in|tretur ad |illos.
          _  _  _  _ . ._   _  _   . _   _ _   .  .  _
v.691    Hinc ergo depereunt, qui se putant puros ab aqua
          _  .  ._  .. _   _   ._  _   _  .  .  _ _  C.H.
v.692    posse Dei fieri, conscientes |ante la|troni.
          _    . .  _   _ _   _  . _   _     _    .  .   _ _   C.H.
v.693    Nunc colit in vano quodlibet, nunc |sancta re|quirit,
          _  .  . _  _ _  _  _   .   _    ..   _  _  C.H.
v.694    nescit ubi primum occurrat |inscius |ille,
         _  _ _ _   _   .   . . _   _  _ . .    _ _   C.H.
v.695    ac idolis servit, iterum tri|cesima |quaerit ;
          _   _ . .  .  . _    _  _  _    _ . .    _  _
v.696    nunc azyma sequitur, qui castum |sederat |ante.
          _   ._  _    . ._  _  . . _    _ . .    _  _   C.H.
v.697    Hoc Deo non placuit participes |daemonum |esse,
           _  _    _     . . _   ..  _   _    _  . .   _  _   H. ?
v.698    qui legem |institu|it, fie|ret quo |transitus |inde.
          _    . .  _ . .  _  . _  . _   _ . .    _   _   C.H.
v.699    Sunt tibi propositae duae viae : |elige |quam vis,
          .  .  _  _  _   _  _   _  _   _ .  .   _  _   C.H.
v.700    nec enim te findes, ut possis |ire per |ambas ;
          _   . .  _  _  _  _  _  _ _    _ . .    _ _   C.H.
v.701    sed tamen ex ipsis opportunam |quaerere |debes ;
          _  . _  _   _ _   _  _ _    _ ..   _  _  C.H.
v.702    ne cadas in fauces latronum, |cautior |esto.
         _ _    _  .  . _   _   _ _   _   ..   _  _ L-9 devant h- -> H. ?
v.703    Unum |quaere De|um, qui |quaerit |hostia |nulla,
         _  _  _   . . . _   . _  . .   _  _   . _ _
v.704    ut possis abolitus resurgere saeclo novato.
           _    . _  _  _  .  _   _ . _   _  _   . _  _
v.705    Quid malos attendis et judicas sanctos iniquos,
           _   . .  _  _   _  _   _  _ .  _ _   _
v.706    qui tibi nullum verbum de lege demonstrant ?
          _  _  _ .  ._  . _  _    _    _ .  .   _  _   C.H.
v.707    De virtute Dei refertur, quam |fecit in |illos ;
          _  _  _   ..  _  .   . . . _ .   _ . .   _ _   C.H.
v.708    nam de se sua facta scelerata |dicere |nolunt,
          _  .   . . _  _  _  _    . .  _   .   . _  _   C.H.
v.709    semper homicidae semper mani|busque cru|entis,
           _    . . _   _   _    . ._   .  _  .  .  _  _  C.H.
v.710    quos Dominus numquam potuit do|mare mo|nendo.
          _  _  . .  _  _   .  _  _ ._  _   .  _ _  _
v.711    Suffecerat illis per ignaviam tanta fecisse
         _   _ . .       _  _   _  . _   . .   _ . .   _  _     C.H.
v.712    et dicere : Scriptum sic erat, modo |credere |fas est.
          _    . . .  _  . _  _ _ _  _  _  ._ _
v.713    Sed Dominus ipse obscuravit sensus eorum,
         _  _  _  .  .  _  _  _    . . _ .  .   _  _   H. ?
v.714    indu|ravit e|os sic|ut Phara|onem in |ipsis ;
```

v.715 nec preces eorum dixit exaudire se velle
v.716 et de terra sua projecit illos iratus.
v.717 Cum filios illos utique jam |dixerat |ante, C.H.
v.718 necesse voluerat bono corde |vivere |natos ; C.H.
v.719 quando pater gaudet, cum sit bonus |filius |illi ; C.H.
v.720 quod si malus fuerit, exsecretur odio natum.
v.721 Contrarium nullus patitur sibi |filium |esse, C.H.
v.722 excluditur omnis caritas crudele de nato,
v.723 nec facit heredem illum ex |asse su|orum, C.H.
v.724 quae si prius poterit consumere, |gaudet in |illum. C.H.
v.725 Impium et saevum sobolem, rei suae tyrannum,
v.726 nec obvium patitur genitor com|motus ab |illo. C.H.
v.727 Quid isti praesumunt, cum sint adoptati, dicentes
v.728 ex omni populo nos sumus carissimi Summo ?
v.729 Parricida patris semper et su|perbus in |illo C.H.
v.730 carus esse potest ante heres |jure vo|cari ? C.H.
v.731 Si patres carnales tales detes|tantur a|lumnos, C.H.
v.732 quanto magis Dominus, superant cui fili legendi !
v.733 Mansuetis, humilibus, obsequio plenis alumnis
v.734 dividunturque bona, non impiis neque tyrannis.
v.735 Adoptati fuerant manifeste fili Judaei,
v.736 sed in testamento consecuti sunt impii nomen.
v.737 Ipsi sibi reputent : scelere commisso cruenti
v.738 qui poterant utique participes |esse bo|norum ? C.H.
v.739 Quid nobis strident, quid nos aemulantur heredes ?
v.740 Fecissentque bonum, et erant in parte legati.
v.741 Nec hodie tacent et Christo |credere |nolunt, C.H.
v.742 qui fuerat illis salutaris lege praedictus ;
v.743 de quo jam audistis qualiter pro|phete ca|nebant : ae->e = brève C.H.

v.744 venturum in terras Dominum, quem gentes adorabunt.
v.745 Hunc certe nos ipsum admonent cog|noscere |Summum, C.H.
v.746 qui renovat hominem, peccata |pristina |donat. C.H.
v.747 Nam et comminatur deorum cul|toribus |ipse : C.H.
v.748 sacrificans idolis periet in |morte se|cunda. C.H.
v.749 Quisque deos ergo sequitur fabricatos in auro,
v.750 argento vel lapide, ligno vel ae|ramine |fusos, C.H.
v.751 cum ipsis infelix mittetur in |igne re|fectus, C.H.
v.752 nec ibi permoritur, sed dat cruci|atus in|iquus. C.H.
v.753 Sunt homines pecorum similes in ista natura,
v.754 qui nolunt accipere frenum Dei summi vagantes ;
v.755 cum ipsi non durant servorum |talia |ferre, C.H.
v.756 in quorum saepe descendunt |sanguine |diri, C.H.
v.757 dicentes adiciunt : "Nihil est post |funera |nostra ; C.H.
v.758 dum vivimus, hoc est", et incumbunt |more su|illo ; C.H.
v.759 "Nulla sit luxuria, quae nos per|transeat |aevo ; C.H.
v.760 dum tempus est vitae, perfruamur |omnia |saecli." C.H.
v.761 Indisciplinati clementiam Dei refutant
v.762 Streniam sectantes, quasi sola vita sit ipsa.
v.763 Sic redeunt a Deo, qui promittit |vivere |semper : C.H.
v.764 contra bonum pugnant, cum sit repug|nandum in|iquo C.H.
v.765 erravimus omnes manifesto, saeculo suasi,
v.766 sed gratia Domini provocamur |credere |legi. C.H.
v.767 Propterea venit et fecit tro|paea la|tenter C.H.
v.768 et fuit homo Deus, ut nos in futuro haberet.
v.769 Sed plurimi pereunt, qui putant u|trisque pla|cere, C.H.
v.770 idolis atque Deo, placeat cum |nemo du|obus. C.H.
v.771 Unus est in caelo Deus caeli, terrae marisque,
v.772 quem Moyses docuit ligno pependisse pro nobis.

v.773 Unde quidam errant ignavi |talia |passum, C.H.
v.774 non satis intenti mysterio Dei secreto.
v.775 Invidia Diaboli mors intro|ivit in |orbem, C.H.
v.776 quam Deus |occul|te de|struxit |virgine |natus. H. ?
v.777 Qua nativitate excordantur caeci Judaei,
v.778 stultos infatuant scelere commisso cruenti.
v.779 Nemo po|test ul|lum excu|samen |dicere |postquam, H. ???
v.780 cum modo sit nobis facultas data credendi.
v.781 Non venit in vano Dominus in terris e caelo,
v.782 sed venit, ut faceret populum suo |nomine |dictum. C.H.
v.783 Quem si quis confessus non erit in ista natura,
v.784 perdit et quod vixit, et in poena sero declamat ;
v.785 aut certe, dum sperat exspectans |credere |canus, C.H.
v.786 excluditur diutius ab aeterna vita defunctus.
v.787 Ergo jam ad illum citius recordari debemus,
v.788 qui nobis post obitum pollicetur |reddere |vitam. C.H.
v.789 Insuper hoc addit, inmortales |esse fu|turos C.H.
v.790 et frui, quod oculus non viderat |ante, vi|dendo. C.H.
v.791 Sex milibus annis provenient |ista re|pletis, C.H.
v.792 quo tempore nos ipsos spero jam in |litore |portus. C.H.
v.793 Tunc homo resurget solis in a|gone re|ductus C.H.
v.794 et gaudet in Deo reminiscens, |quid fuit |ante ; C.H.
v.795 qui, sicut audivit fragilis in pristina carne,
v.796 cum sit incorruptus, recognoscit ante promissa.
v.797 Quam gloriam mirans homini provenisse sic inquit :
v.798 "Qualiter audivi prius, sic |singula |cerno". C.H.
v.799 Haec pariter omnes clamant ab inferno levati :
v.800 "Quemadmodum ante audivimus, |ecce vi|demus !" C.H.
v.801 Cedet dolor omnis a corpore, |cedet et |ulcus, C.H.

v.802 nec erit anxietas ulla nisi |gaudia |semper. C.H.
v.803 Quisque tribus credit et sentit unum adesse,
v.804 hic erit perpetuus in aeterna |saecla re|natus. C.H.
v.805 Sed quidam hoc aiunt : "Quando haec ven|tura pu|tamus ?" C.H.
v.806 Accipite paucis, quibus actis |illa se|quantur. C.H.
v.807 Multa quidem signa fient tantae termini pesti,
v.808 sed erit initium septima perse|cutio |nostra. C.H.
v.809 Ecce jam januam pulsat et |cingitur |ense, C.H.
v.810 qui cito trajiciet Gothis inrum|pentibus |amne. C.H.
v.811 Rex Apollion erit cum ipsis, |nomine |dirus,
v.812 qui persecutionem dissipet sanc|torum in |armis. C.H.
v.813 Pergit ad Romam cum multa |milia |gentis C.H.
v.814 decretoque Dei captivat ex |parte sub|actos. C.H.
v.815 Multi senatorum tunc enim captivi deflebunt
v.816 et Deum caelorum blasphemant a barbaro victi.
v.817 Hi tamen gentiles pascunt Christianos ubique,
v.818 quos magis ut fratres requirunt gaudio pleni.
v.819 Nam luxuriosos et idola |vana co|lentes C.H.
v.820 persecuntur enim et senatum sub jugo mittunt.
v.821 Haec mala percipiunt, qui sunt persecuti dilectos :
v.822 mensibus in quinque trucidantur isto sub hoste.
v.823 Exsurgit interea sub ipso |tempore |Cyrus, C.H.
v.824 qui terreat hostes et liberet |inde se|natum. C.H.
v.825 Ex infero redit, qui fuerat regno praeceptus
v.826 et diu servatus cum pristino |corpore |notus. C.H.
v.827 Dicimus hunc autem Neronem |esse ve|tustum, C.H
v.828 qui Petrum et Paulum prius pu|nivit in |urbe. C.H.
v.829 Ipse redit iterum sub ipso saeculi fine
v.830 ex locis apocryphis, qui fuit reser|vatus in |ista. C.H.

v.831 Hunc ipse senatus invisum esse mirantur ;
v.832 qui cum apparuerit, quasi deum |esse pu|tabunt. C.H.
v.833 Sed priusquam ille veniat, prophetabit Helias
v.834 tempore partito, medio hebdomadis axe.
v.835 Completo spatio succedit |ille ne|fandus, C.H.
v.836 quem et Judaei simul tunc cum Romanis adorant,
v.837 quamquam erit alius, quem exspectant ab oriente,
v.838 in nostra caede tamen saevient cum |rege Ne|rone. C.H.
v.839 Ergo cum Helias in Judaea terra prophetat,
v.840 et sig|no sig|nat popu|lum in |nomine |Christi ; H. ?
v.841 de quibus quam multi quoniam illi |credere |nolunt, C.H.
v.842 supplicat iratus Altissimum, |ne pluat |inde : C.H.
v.843 clausum erit caelum ex eo nec |rore ma|descet, C.H.
v.844 et flumina quoque iratus in |sanguine |vertit. C.H.
v.845 Fit sterilis terra nec sudat fontibus aquae,
v.846 ut famis invadat ; erit tunc et lues in orbe.
v.847 Ista quia faciat, cruciati nempe Judaei
v.848 multa adversus eum conflant in |crimina |falsa,
v.849 incenduntque prius senatum consurgere in ira
v.850 et dicunt Heliam inimicum esse Romanis.
v.851 Tunc inde confertim motus se|natus ab |illis C.H.
v.852 exorant Neronem precibus et donis iniquis :
v.853 "Tolle inimicos populi de rebus humanis,
v.854 per quos et di nostri conculcantur neque coluntur."
v.855 At ille suppletus furia preci|busque se|natus C.H.
v.856 vehiculo publico rapit ab ori|ente pro|phetas.
v.857 Qui satis ut faciat illis vel certe Judaeis,
v.858 immolat hos primum et sic ad ecclesias exit.
v.859 Sub quorum martyrio decima pars |conruit |urbis C.H.

C.H.
v.860 et pereunt ibi homines septem |milia |plena.
C.H.
v.861 Illos autem Dominus quarto die |tollit in |auras,
v.862 quos illi vetuerant sepultura condi jacentes ;
v.863 suscitanturque solo immortales facti de morte,
C.H.
v.864 quos inimici sui suspiciunt |ire per |auras.
v.865 Territi nec sic sunt, sed magis intra crudescunt
v.866 ad populum Christi exsecrantes odio toto,
C.H.
v.867 induravit enim Altissimus |corda ne|fanda,
C.H.
v.868 sicut Pharaoni prius indu|raverat |aures.
v.869 Hic ergo rex durus et iniquus, Nero fugatus,
v.870 pelli jubet populum Christianum ipsa de urbe,
v.871 participes autem duo sibi Caesares addit,
v.872 cum quibus hunc populum persequatur diro furore.
v.873 Mittunt et edicta per judices omnes ubique,
H. ?
v.874 ut genus |hoc homi|num faci|ant sine |nomine |Christi.
v.875 Praecipiunt quoque simulacris tura ponenda
v.876 et, ne quis lateat, omnes coronati procedant.
C.H.
v.877 In ista historia si fidelis |ire ne|gavit,
v.878 feliciter exit : sin vero, de turba fit unus.
C.H.
v.879 Nulla dies pacis tunc erit nec ob|latio |Christo,
C.H.
v.880 sed cruor ubique manat, quem de|scribere |vincor ;
C.H.
v.881 vincunt enim lacrimae, deficit manus, |corda tre|mescunt,
C.H.
v.882 quamquam sit martyribus aptum tot |funera |ferre ;
C.H.
v.883 per mare, per terras, per insulas |atque la|tebras
v.884 scrutanturque diu, exsecratos victimam ducunt.
C.H.
v.885 Haec Nero tunc faciet, triennii |tempore |toto
C.H.
v.886 et anno dimidio statuta |tempora |complet.
v.887 Pro cujus facinore veniet vindicta letalis,
v.888 ut urbs et populus ille cum ipso tradatur,

v.889 tollatur imperium, quod fuit in|ique re|pletum, C.H.
v.890 quod per tributa mala diu macerabat omnes.
v.891 Exsurget iterum in istius |clade Ne|ronis C.H.
v.892 rex ad orientem cum quattuor |gentibus |inde, C.H.
v.893 invitatque sibi quam multas gentes ad urbem,
v.894 qui ferant auxilium, licet sit fort|issimus |ipse, C.H.
v.895 implebitque mare navibus cum |milia |multa, C.H.
v.896 et si quis occurrerit illi, mac|tabitur |ense ; C.H.
v.897 captivatque prius Tyrum et Si|dona sub|actas, C.H.
v.898 nam inde finitimae gentes ter|rore fa|tiscunt. C.H.
v.899 Hinc lues, hinc bella, hinc fames, hinc |nuntia |dura C.H.
v.900 miscenturque simul, quo fiat tur|batio |mentis. C.H.
v.901 Interea fremitum dat tuba de caelo repente,
v.902 cujus omni loco sonitus prae|cordia |turbat. C.H.
v.903 Videbitur et tunc ignea qua|driga per |astra C.H.
v.904 et facula currens, nuntiet ut |gentibus |ignem. C.H.
v.905 Siccatur fluvius Euphrates |denique |totus, C.H.
v.906 ut via paretur regi cum |gentibus |illis. C.H.
v.907 Persae, Medi, simul Chaldaei, Babyloni venibunt,
v.908 immites et agiles, qui nesciant ulli dolere.
v.909 Hic ergo exoriens cum coeperit |inde ve|nire, C.H.
v.910 turbaturque Nero et senatus proxime visum.
v.911 Et ibant illi tres Caesares re|sistere |contra ; C.H.
v.912 quos ille mactatos volucribus |donat in |escam. C.H.
v.913 Exercitas quorum necesse est victorem adorent,
v.914 cum quo redeuntes in urbe mente mutata
v.915 spoliant templa et, quidquid est |intus in |urbe, C.H.
v.916 diripiunt mactantque viros ingenti cruore ;
v.917 novissime nudam adigunt incendio facto,

v.918 ut neque vestigium ejus ap|pareat |ultra. C.H.
v.919 Cujus in exitio tabescunt corda potentium
v.920 nec se adinveniunt, in quo sint |tempore, |bruti. C.H.
v.921 Haec quidem gaudebat, sed tota |terra ge|mebat ; C.H.
v.922 vix tamen advenit illi retri|butio |digna. C.H.
v.923 Luget in aeternum, quae se jactabat aeterna,
v.924 cujus et tyranni jam tunc indicantur a Summo.
v.925 Stat tempus in finem fumante Roma maturum,
v.926 et merces adveniet meritis par|tita lo|corum. C.H.
v.927 Inde tamen pergit victor in terra Judaea,
v.928 quem ipsi Judaei spectarant |vincere |Romam. C.H.
v.929 Multa signa facit, ut illi |credere |possint, C.H.
v.930 ad seducendos eos quoniam est |missus in|iquus ; C.H.
v.931 quem tamen e caelo increpat vox |reddita |Summi, C.H.
v.932 de Persida homo inmortalem esse se dicit.
v.933 Nobis Nero factus Antichristus, ille Judaeis ;
v.934 isti duo semper prophetae sunt in ultima fine.
v.935 Urbis perditio Nero est, hic terrae totius ;
v.936 de quo pauca tamen suggero, quae legi secreta.
v.937 Displicet interea jam sero Judaeis et ipsis,
v.938 susurrantque simul, quoniam sint fraude decepti.
v.939 Exclamant pariter ad caelum voce deflentes,
v.940 ut Deus illis subveniat |verus ab |alto. C.H.
v.941 Tunc Deus omnipotens, terminet ut cuncta, quae dixi,
v.942 produ|cet popu|lum ce|latum |tempore |multo. H. ?
v.943 Sunt autem Judaei, trans Persida |flumine |clausi, C.H.
v.944 quos usque in finem voluit Deus ibi morari.
v.945 Captivitas illos ibidem red|egit ut |essent ; C.H.
v.946 ex duodena tribu novem semis ibi morantur,

v.947 mendacium ibi non est, sed neque odium ullum ;
v.948 idcirco nec moritur filius suus |ante pa|rentes ; C.H.
v.949 nec mortuos plangunt nec lugunt more de nostro,
v.950 exspectant quoniam resurrectio|nemque fu|turam. C.H.
v.951 Non animam ullam vescuntur additis escis,
v.952 sed olera tantum, quod sit sine |sanguine |fuso. C.H.
v.953 Justitia pleni inlibato |corpore |vivunt, C.H.
v.954 in illis nec genesis exercet |impia |vires. C.H.
v.955 Non febres accedunt in illis, non |frigora |saeva, C.H.
v.956 obtemperant quoniam universa |candide |legis ; C.H.
v.957 quae nos et ipsi sequemur pure viventes ;
v.958 mors tantum aderat et labor, nam |cetera |surda. C.H.
v.959 Hic ergo populus, qui nunc est extra repostus,
v.960 siccato fluvio repetet in terra Judaea ;
v.961 cum ipsis et Deus veniet implere promissa,
v.962 qui per totum iter exsultant Deo praesente.
v.963 Omnia virescunt ante illos, |omnia |gaudent, C.H.
v.964 excipere sanctos ipsa creatura laetatur :
v.965 omni loco fontes exsurgunt |esse pa|rati, C.H.
v.966 qua graditur populus Summi cum terrore caelesti,
v.967 umbraculum illis faciunt nubes, ne vexentur a sole,
v.968 et ne fatigentur, substernunt se montes et ipsi ;
v.969 praemit|tetur e|nim ante |illos |angelus |Alti, H. ?
v.970 qui ducatum eis pacificum |praestet e|undo.
v.971 Hi sine labore leviter gradi|untur e|untes C.H.
v.972 et quasi leones, qua transeunt, |omnia |vastant. C.H.
v.973 Neque gens ulla quidem poterit re|sistere |contra, C.H.
v.974 si bel|lum intule|rit, cum |sit Deus |ipse cum |illis. H. ?
v.975 Expugnant gentes, civitates quoque deponunt,

v.976 permissione Dei viduant colonias omnes,
v.977 auro vel argento locupletanturque praedando
v.978 et sic honestati hymnos pariterque decantant.
v.979 Mox autem properant sanctae civitati paternae,
v.980 expavescet enim terribilis |ille ty|rannus, C.H.
v.981 et fugit ad reges Boreae cum concitu magno,
v.982 unde rapit populum, ut stet quasi contra repugnans.
v.983 Cum properant autem exercitu Dei rebelles,
v.984 sternunturque solo ab angelis proelio facto
v.985 et prensus adulter, ipsius et |pseudopro|pheta C.H.
v.986 mittuntur in stagnum sub ignea poena viventes.
v.987 Quorum qui primores, praepositi sive legati,
v.988 in loco servorum rediguntur sanctis iniqui.
v.989 Interea sancti intrant in colonia sancta,
v.990 qui Dei promissa capiant sine fine laetantes.
v.991 Exorant Deum pro mortuis uti resurgant,
v.992 quod ipse promisit olim de anastasi prima.
v.993 Incipiet Deus jam tunc inimicis irasci,
v.994 status usque dies quoniam advenit iniquis.
v.995 Cum coeperit autem mundum judi|care per |ignem, C.H.
v.996 devitatque pios et cadet super impios ignis.
v.997 Vix remanent pauci, qui referant |talia |facta, C.H.
v.998 et qui reservantur, ut serviant justis, evadunt.
v.999 Post persecutionem sanctorum et |funera |tanta C.H.
v.1000 imminet |ut veni|at dies |detes|tabilis, |ardens. Sy-8-> H. ?
v.1001 Ecce canit caelo rauca, sed u|bique re|sultans, C.H.
v.1002 quae pavidat totum orbem in ruina cadentem.
v.1003 Sol fugit |incau|te, subi|to fit |noctis i|mago, H. ?
v.1004 et Deus |excla|mat : "Quam|diu me |ferre pu|tasti ?" /Sy-8-> H. ?

v.1005 Cujus signo dato pestis ruet |aethere |toto, C.H.
v.1006 cum strepitu tonitrui descendit |impetus |ignis. C.H.
v.1007 Tunc aliud| atque a|liud ful|men jac|tatur ab |astris, /Sy-3-7-> H. ?
v.1008 ignea tempestas furit reser|vata tot |annis ; C.H.
v.1009 rugit |pestife|ra cla|des, tremit |excita |tellus, /L-5 dev. coupe -> H. ?
v.1010 nec, quo se avertat, providet gens omnis humana.
v.1011 Stellae cadunt caeli, judicantur astra nobiscum :
v.1012 turbantur caelicolae, agitur dum saecli ruina.
v.1013 Suppetium nullum tunc erit et |clamor in|anis ; C.H.
v.1014 non navis accipiet hominem, non |ulla la|tebra ; C.H.
v.1015 nec illi subveniunt, quos ante pro magno colebant
v.1016 quisque sibi satagit, sed nil proficiet illi ;
v.1017 his tantum proficiet, qui fuerint Christo notati ;
v.1018 ros ad illos erit, nam ceteris poena letalis.
v.1019 Pars incredulorum servatur |molliter |usta, C.H.
v.1020 ut genus ipsorum iterum se in ultimo plangat.
v.1021 Quocumque se vertunt homines, vis |ignea |fervet ; C.H.+
v.1022 aer ipse mundi, qui placebat |ante, cre|matur. C.H.
v.1023 Quot strepitus caeli ingruentis |fulmine |dicam,
v.1024 cum ira tot annis collecta |funditur |omnis ? C.H.
v.1025 Hinc ignis, hinc tonitrua, hinc turbines, |tot mala, |fervunt, C.H.
v.1026 rapieturque polus subita vi |mortis in |umbram. C.H.
v.1027 Partim terra tremens laxat fun|damina |tota, C.H.
v.1028 partim tonitrua disrumpunt |moenia |firma ; C.H.
v.1029 atque disturbantur muri sicut |pulvis in |auras ; C.H.
v.1030 saxa vo|lant, ven|tis nu|dantur |tecta do|morum. H. ?
v.1031 Vastantur patriae, prosternitur civitas omnis
v.1032 (.................. .) osculum vestigio tradat.
v.1033 Tot crepitus, tantos fragores tan|tasque ru|inas C.H.

v.1034 quis poterit ferre aut naufragia tanta vitare ?

v.1035 Quid misera mater faciet tunc parvolo dulci ?

v.1036 Aut si pater natum piet, quid |proficiet |illi ? /Sy-12 -> C.H.

v.1037 Vae refugis Domini, vae et sine Christo nefandis,

v.1038 quorum et laetantes judicantur et pie flentes !

v.1039 Planget praeterea mugitibus tota natura,

v.1040 donec cesset furia tandem completa caelestis.

v.1041 Tunc mensibus septem remundabitur |terra per |ignem C.H.

v.1042 et qui fuit humilis veniens de caelo videtur.

v.1043 Cum illo descendent angeli claritatis aeternae,

v.1044 rumpentur et tumuli, exsurgent |corpora |justa ; C.H.

v.1045 quae rapiunt nubes et portant obviam Christo

v.1046 in aera ; Dominum excipiunt sancti viventes.

v.1047 Suscitat et illos, ut videant gloriam ejus,

v.1048 quem cruce |fixe|runt ; sed |denuo |reddet in |imis. H. ?

v.1049 Vae miseris illis ! Testis est ne|catus ab |illis. C.H.

v.1050 Quod poenis ipsorum providi dolo (...........)

v.1051 [Lacune]

v.1052 Haec non de invidia canimus, sed |fixa vi|demus. C.H.

v.1053 Cum justi laetantur, illi in inferno cremantur ;

v.1054 David) illis dixit : "Domine, redde illis iniqua !

v.1055 Et si non crediderint, in umbra |mortis ab|ibunt. - C.H.

v.1056 Hic utique poterat plebi suae |laeta pre|cari ; C.H.

v.1057 Cur magis optavit : descendant vivi deorsum ?

v.1058 Ceteri qui fuerint in adventum Christi de sanctis,

v.1059 de duobus populis (...) fugit ad ves|tigia |Summi C.H.

v.1060 (....) haec majus (.......) mutentur ei amem.

C.H. : 462 occurrences (soit 43,5%)
H. ? : 49 occurrences (soit 4,62%)

LA VERSIFICATION RYTHMIQUE. (pour plus de détails cliquez sur le bouton placé en face du poème 'Lessus' de Jacob BALDE)

....

Les poètes chrétiens se servirent aussi des mètres de Virgile, d'Horace, de Sénèque. Mais c'était déjà faire des «vers latins», à l'usage des lettrés et non à l'usage des foules.

496. — Le premier monument daté de la versification rythmique est le *Carmen apologeticum* du chrétien Commodien, composé en 249 de notre ère. Les vers sont des imitations grossières du vers épique :

Quis poterit unum proprie deum nosse caelorum, (1)
Nec enim vitupero divitias datas a Summo. (27.)
Et rudes edoceo ubi sit spes vitae ponenda. (58).
Dicitur et legitur Noe liberatus ab aqua.

Si on voulait scander à la façon classique, on aurait :

```
 _   . . .  _ _        .  ._  ._   _   .   _ _ .
Quis poterit unum    proprie deum nosse caelorum, (1)
 .  . _   . . . _       _ . ._   . _  _  _  _
Nec enim vitupero    divitias datas a Summo.      (27.)
_   . _  _ . ..) . .  _    _   _ _   _ _  .
Et rudes edoceo ubi sit spes vitae ponenda.        (58).
 _ . .  _   . . _      __  _ . _ .   . .  _
Dicitur et legitur   Noe liberatus ab aqua.
```

On voit que Commodien ignore la quantité des voyelles ; pour lui
. _ _ .
'datas' se prononce 'datas'. Il prononce l'-ae' de 'caelorum' et de 'vitae' comme un 'e' bref, et probablement, en effet, il n'écrivait pas l' 'a' de cette diphtongue graphique. — Pourtant il a la notion de la quantité des syllabes. Quand, dans ses dactyles cinquièmes, il emploie comme brèves des syllabes longues, ce sont des longues par nature (vers 56, ... 'ab ipso ridentur'), non des longues par position ; ainsi il finit bien un vers par 'captus inani'(3), mais non par 'captus paratur' ; le mot pénultième étant terminé par une consonne, il a soin que le mot final commence par une voyelle (les rares exceptions paraissent attribuables aux copistes). — Il conserve un vague souvenir de l'équivalence classique entre un couple de brèves et une longue unique : de là, vient que ses vers ont un nombre de syllabes variable.

L'accent joue chez lui un rôle, mais seulement un rôle indirect; Commodien en fait un critère prosodique, servant, quand un mot a plus de deux syllabes, à déterminer la quantité de la pénultième. Quant à l'idée de placer des accents à tel ou tel endroit du vers, ou au contraire, d'en écarter les accents, elle est étrangère à Commodien. A la vérité,l'avant-dernière syllabe de chaque vers est régulièrement

accentuée chez lui, mais indépendamment de toute intention de sa part; il en est de même dans presque tous les vers épiques, chez les poètes latins de tous les temps. La cinquième syllabe à partir de la fin est ordinairement accentuée, chez Commodien et chez les autres poètes, mais chez lui et chez les autres cela comporte des exceptions (il finit le vers 283 par ‘in-nôva lége’, 308 par ‘in-nôvo saéclo’, 813 par ‘sub-jùgo mittunt’). La quatrième syllabe à partir de la fin est ordinairement atone, mais cela est encore moins constant, comme le prouvent les fins de vers ‘vôx méa tântum’ 9, quis ‘Déo dignus’ 88, ‘nôn érat ànte’ 250, et ‘pédes ipsi’ 270, ‘quô tibi vîta’ 304, ‘nîl màli pàssus’ 442, ‘pâx uôbis inquit’ 550et 556, etc.

La versification de Commodien peut déjà être appelée rythmique car la prosodie y est aussi malmenée que dans les, rhythmi postérieurs (§494). Le nom de versification tonique ne lui conviendrait en aucune façon.

Commodien pratique couramment l’hiatus : ainsi le vers 25 finit par bonitatem in omnes. Devant est toutefois, c’est l’élision qu’il semble admettre (ainsi le vers 225 finit par ‘prophetia repleta est’) seulement on peut se demander s’il ne prononce pas ‘repletast’ (§ 145), de même
que le vieux français dit encore ‘kist’ pour ‘ki est’.

La versification du Carmen se retrouve dans l'autre ouvrage de Commodien, les *Instructiones*.